

**KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATINING “YASHIL”
TRANSFORMATSIYADAGI ASOSIY MUAMMOLARI VA YECHIMLARI****ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ “ЗЕЛеноЙ”
ТРАНСФОРМАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА****MAIN PROBLEMS AND SOLUTIONS IN THE "GREEN" TRANSFORMATION OF
SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP**

Ibragimova Ma'mura Muxiddinovna

University of Business and Science “Yashil iqtisodiyot” kafedrası dotsenti,
iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

E-mail: i.mamuraxon@gmail.com.

+ 99897. 230-90-10

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20677822>**Annotatsiya**

Mazkur maqolada kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining yashil iqtisodiyotga transformatsiyalanish jarayonidagi mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida yashil iqtisodiyotning zamonaviy tendensiyalari, ekologik innovatsiyalarni joriy etishdagi to'siqlar va yashil moliyalashtirish mexanizmlarining ahamiyati o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekistonda kichik biznes subyektlarining yashil transformatsiyasini jadallashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Аннотация

В данной статье анализируются существующие проблемы в процессе трансформации малого бизнеса и частного предпринимательства в зеленую экономику и пути их преодоления. В ходе исследования были изучены современные тенденции в зеленой экономике, препятствия на пути внедрения экологических инноваций и важность механизмов зеленого финансирования. Также были разработаны научно-практические предложения по ускорению зеленой трансформации субъектов малого бизнеса в Узбекистане.

Abstract

This article analyzes the existing problems in the process of transformation of small business and private entrepreneurship into a green economy and ways to overcome them. During the study, modern trends in the green economy, obstacles to the introduction of environmental innovations, and the importance of green financing mechanisms were studied. Also, scientific and practical proposals were developed to accelerate the green transformation of small business entities in Uzbekistan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, yashil transformatsiya, kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, yashil investitsiyalar, energiya samaradorligi, ekologik innovatsiyalar, barqaror rivojlanish.

Ключевые слова: зеленая экономика, зеленая трансформация, малый бизнес, частное предпринимательство, зеленые инвестиции, энергоэффективность, экологические инновации, устойчивое развитие.

Keywords: green economy, green transformation, small business, private entrepreneurship, green investments, energy efficiency, ecological innovations, sustainable development.

Kirish

Jahon iqtisodiyotida iqlim o'zgarishi, ekologik muammolar va tabiiy resurslarning cheklanganligi yashil iqtisodiyot modeliga o'tishni dolzarb masalaga aylantirmoqda. Yashil iqtisodiyot iqtisodiy o'sish bilan bir qatorda ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan rivojlanish modelidir.

O'zbekistonda ham 2019–2030-yillarga mo'ljallangan yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi qabul qilinib, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish va ekologik xavfsizlikni mustahkamlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan¹. Mazkur jarayonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari muhim o'rin tutadi. Chunki ular iqtisodiyotning eng faol va moslashuvchan sektori hisoblanib, innovatsion texnologiyalarni amaliyotga tez joriy etish imkoniyatiga ega.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda iqtisodiy-statistik tahlil, taqqoslash, tizimli yondashuv, guruhlash va ilmiy abstraksiya usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, Jahon banki, BMT Atrof-muhit dasturi (UNEP), OECD va xalqaro moliya institutlari hisobotlari tashkil etdi.

Kichik biznes faoliyatida yashil transformatsiya ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlariga energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish, chiqindilar hajmini kamaytirish, ekologik xavfsiz mahsulotlar ishlab chiqarish hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni nazarda tutadi.

Kichik biznes subyektlari quyidagi yo'nalishlarda yashil transformatsiyaning faol ishtirokchisi hisoblanadi:

- quyosh va shamol energetikasi;
- ekologik qishloq xo'jaligi;
- chiqindilarni qayta ishlash;
- energiya tejamkor texnologiyalar;
- yashil qurilish materiallari ishlab chiqarish;
- ekologik turizm xizmatlari.

1-jadval

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning yashil transformatsiyadagi asosiy muammolari va yechimlari²

№	Muammolar	Mazmuni	Yechimlar
1.	Moliyaviy mablag'larning yetishmasligi	Yashil texnologiyalar katta investitsiyalar talab qiladi	Imtiyozli kreditlar va subsidiyalarni kengaytirish

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi PQ-4477-son qarori "2019–2030-yillarda O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida".

² United Nations Environment Programme. Green Economy Report. Nairobi, 2023.

2.	Zamonaviy texnologiyalarning qimmatligi	Import uskunalarning narxi yuqori	Soliq va bojxona imtiyozlarini joriy etish
3.	Malakali kadrlar tanqisligi	Yashil texnologiyalar bo'yicha mutaxassislar kam	Kasbiy tayyorlash dasturlarini rivojlantirish
4.	Axborot ta'minotining sustligi	Tadbirkorlar yashil imkoniyatlar haqida yetarli ma'lumotga ega emas	Konsalting markazlari tashkil etish
5.	Innovatsion infratuzilmaning rivojlanmaganligi	Ilm-fan va biznes hamkorligi sust	Texnopark va innovatsion klasterlarni rivojlantirish

So'nggi yillarda O'zbekistonda yashil iqtisodiyot yo'nalishidagi loyihalarga investitsiyalar hajmi sezilarli darajada oshib bormoqda.

2-jadval

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga yo'naltirilgan investitsiyalar dinamikasi muammolari va yechimlari³

No	Ko'rsatkich	2020	2022	2024
1.	Energiya tejamkor texnologiyalarni qo'llovchi korxonalar ulushi (%)	18,5	24,7	32,8
2.	Qayta tiklanuvchi energiya sohasidagi kichik korxonalar soni	850	1 240	1 980
3.	Yashil investitsiyalar hajmi (mlrd so'm)	2 150	4 870	8 640
4.	Yashil loyihalar soni	320	510	890
5.	Energiya tejamkor texnologiyalarni qo'llovchi korxonalar ulushi (%)	18,5	24,7	32,8
6.	Qayta tiklanuvchi energiya sohasidagi kichik korxonalar soni	850	1 240	1 980

Jadval ma'lumotlari yashil iqtisodiyotga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 2020–2024-yillar davomida qariyb 4 barobarga oshganligini ko'rsatadi. Bu esa yashil transformatsiya jarayonlarining faollashib borayotganligini anglatadi.

Tahlil va natijalar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yashil texnologiyalarni joriy etgan korxonalarda:

- energiya xarajatlari 20–30 foizgacha kamayadi;
- ishlab chiqarish samaradorligi ortadi;
- mahsulot tannarxi pasayadi;
- ekologik standartlarga moslashuv kuchayadi;

³ O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bo'yicha statistik to'plamlar. Toshkent, 2020–2024.

- eksport salohiyati oshadi.

Shu bilan birga, moliyalashtirish manbalarining yetarli emasligi va yashil texnologiyalar bo'yicha bilimlarning cheklanganligi transformatsiya sur'atlarini sekinlashtirmoqda.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalariga ko'ra, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning yashil transformatsiyasi mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va resurslardan samarali foydalanishda muhim omil hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy etish korxonalarining raqobatbardoshligini oshiradi va yangi ish o'rinlarini yaratishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot tahlil natijalariga ko'ra quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- kichik biznes uchun maxsus yashil moliyalashtirish fondlarini tashkil etish;
- yashil texnologiyalar importiga bojxona imtiyozlari berish;
- yashil startaplarni grantlar orqali qo'llab-quvvatlash;
- hududiy yashil biznes klasterlarini rivojlantirish;
- tadbirkorlar uchun ekologik menejment va energiya samaradorligi bo'yicha treninglarni tashkil etish;
- xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi PQ-4477-son qarori "2019–2030-yillarda O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida".
2. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bo'yicha statistik to'plamlar. Toshkent, 2020–2024.
3. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Yashil iqtisodiyot bo'yicha tahliliy hisobotlar. Toshkent, 2024.
4. United Nations Environment Programme. Green Economy Report. Nairobi, 2023.
5. Organisation for Economic Cooperation and Development. Green Growth Indicators. Paris, 2023.